

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede

Historisch Museum Ede

1993 - 1

m. meeuwissen

Bedrijf: Frankeneng 102
Postadres: Amsterdamseweg 66
6712 GK Ede
08380 - 35050

meeuwissen
voor versheid, kwaliteit en service

CHOCOLATERIE

≡ **Le Bâton** ≡
Superieur

HOF VAN GELDERLAND EDE

G.C. Meeuwissen-de Wilde

de lekkerste winkel van Ede

ALLES VOOR DE DOE-HET-ZELVER

Autolakken
Draadmateriaal
Gereedschap
Verf
IJzerwaren

* Bezorgen
gratis

Hout Board Triplex
Wandplaten Schroten
Wandweefsel

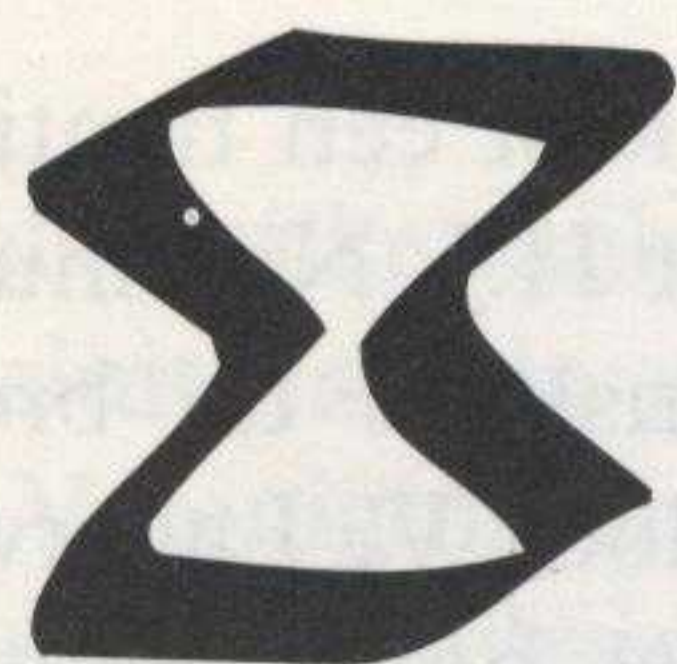
Dit alles natuurlijk bij

DOE-HET-ZELF MARKT

ELBERT JANSEN V/H DE NOOY

KOLKAKKERWEG 65 - 67 - EDE - TEL. 08380 - 11680

* *Wij geven u een deskundig advies*

DE ZANDLOPER

Kwartaalblad van de Vereniging Oud Ede
21e jaargang nr 1 maart 1993

Van het bestuur

Het bestuur van de Vereniging Oud Ede nodigt langs deze weg alle leden uit voor de jaarvergadering. Deze heeft plaats op woensdag 28 april 1993 in het Historisch Museum Ede, Museumplein te Ede en begint om acht uur. De agenda voor deze vergadering ziet er als volgt uit:

1. opening door de voorzitter
2. voorstellen van de conservator de heer D.J. List (zie ook pag. 15)
3. jaarverslag secretaris (zie pag. 3)
4. verslag kascommissie
5. jaarverslag penningmeester
6. verkiezing nieuwe kascommissie
7. samenstelling bestuur (zie toelichting op pag. 2)
8. rondvraag en sluiting huishoudelijk deel.

Na de pauze vertoont de heer E. van de Weerd zijn film over de bevrijding van het zuidelijk deel van de Veluwe. De heer van de Weerd heeft zich tal van jaren in dat onderwerp verdiept en zal bij de filmvertoning zeker interessante bijzonderheden verstrekken. Door verbetering van de apparatuur in de expositiezaal zijn we verzekerd van een goed beeld en geluid.

DE ZANDLOPER is het orgaan van de Vereniging Oud Ede

- * Het dagelijks bestuur van de Vereniging Oud Ede bestaat uit mevrouw H.A. Blaauw-De Wit (voorzitter), mevrouw G.W. Elbertsen-Wiegeraadt (secretaris) en de heer E. Jansen (penningmeester).
De contributie bedraagt 20 gulden per jaar, te storten op giro 353.42.68 van penningmeester Vereniging Oud Ede te Ede
- * Het Historisch Museum Ede (Museumplein 7, 6711 NA Ede tel. 08380-19554) is open 's middags van twee tot vijf uur, op zondag tot vier uur. Op maandagen is het museum gesloten.
- * Redacteuren van de Zandloper zijn de heren Auke Cloo (eindredacteur), Jaap W. Top en Gerard W. Onderstal.
- * Adres voor vereniging, museum en orgaan: Museumplein 7, 6711 NA Ede, tel. 08380-19554.
- * Productie van het blad: Drukkerij Frouws te Ede

Meldingen uit Historisch Museum Ede

We willen ditkeer een overzicht geven van kaarten, boeken en andere zaken die in het museum te koop zijn. Let wel, er zijn ook aardige geschenkartikelen bij. Komt u gerust eens in de "museumwinkel" kijken.

Prentbriefkaarten

Er zijn enkelvoudige kaarten met het interieur van het museum (een gulden per stuk) en dubbele in envelop voor 1,75. Verder zijn er diverse kaarten van Ede en omgeving voor slechts twee kwartjes en kaarten van d'aloude stoomtrein voor een gulden.

Bouwplaat

Te koop is nog een aantal schitterende bouwplaten van het befaamde jachtslot St Hubertus te Otterlo. Prijs 12,50 per stuk.

Boeken en brochures

De bouwgeschiedenis van een monument (uitgegeven t.g.v. Open Monumentendag) kost 3.50. Voor vijf rijksdaalders zijn te koop De kerk in het midden door R. Snijders (over de restauratie van de Oude Kerk te Ede) en Markante-bomen-plan (bomen in Ede, uitgave van de gemeente). Van de Stichting Jac Gazenbeek is er het boek Oog in oog met de Veluwe (prijs 29,50). De uitgave over Roodkapje van het Informatie-

centrum Volkscultuur kost een tientje. Ede in grootvaders tijd door H.J. Nijenhuis is te koop voor 39,50. Tenslotte de brochure Ede bezet en bevrijd door V. Lagerweij en G.H. Plekkringa en het boekje Het vliegekamp Ede van 1910 tot 1921 door W. Schoenmaker, beide voor een rijksdaalder.

Reproducties

Heel aardige repro's zijn er nog te verkrijgen. We noemen het Maandereind te Ede omstreeks 1900 en van J. Haffmans het boerderijtje aan de Driehoek rond 1944. Beide kosten een gulden per stuk. Voor 2,50 kan men in het bezit komen van een plattegrond van Ede omstreeks 1832, getekend door G.A. Ossenkoppele.

Tegeltjes

Voor 7,50 per stuk zijn twee verschillende tegeltjes te koop: de Oude Kerk in Edes centrum en de schaapskooi op de Ginkelse heide.

Museumgids

Wie gegevens wil hebben over de musea in ons land, moet de uitgave Nederland Museumland raadplegen. Ook al te koop in het Historisch Museum Ede, prijs 12,50.

Onze jaarvergadering

Via deze Zandloper heeft het bestuur van Oud Ede de leden kunnen oproepen voor de jaarvergadering. De in de rubriek "Van het bestuur" afgedrukte agenda moet nog op enkele punten worden toegelicht. Om te beginnen delen we naar aanleiding van het agendapunt 5 mee dat de financiële jaarstukken van 15 april af voor de leden in het museum ter inzage liggen.

Dan de bestuurssamenstelling (agendapunt 7). De heer ing. G. Boekhoven is statutair aftredend en niet herkiesbaar. Nu de herinrichting van het museum haar voltooiing nadert en de heer List zijn werkzaamheden als conservator heeft aangevangen, zijn de uitvoerende taken van het bestuur afgenomen. Derhalve stelt het bestuur voor in de vacature van de heer Boekhoven niet te voorzien. Mevrouw B.T. Groen is eveneens aftredend, doch wél herkiesbaar. De leden krijgen het voorstel mevrouw Groen opnieuw te benoemen als bestuurslid voor de komende drie jaar.

JAARVERSLAG 1992 VERENIGING OUD EDE

Een belangrijke mijlpaal in het jaar 1992 is het besluit van de gemeenteraad van Ede om de Vereniging Oud Ede met ingang van 1 januari een subsidie te verschaffen voor het aanstellen van een conservator. Deze functionaris zal 19 uur voor het Historisch Museum Ede werken en 19 uur als streekconservator. De sollicitatieprocedure is gestart in oktober. De sollicitatiecommissie heeft eind december haar werkzaamheden nog niet afgerond.

De tweede fase van de herinrichting, inclusief het geschikt maken van de loods voor wisselexposities en verenigingsactiviteiten, is in april gereed gekomen.

De vereniging heeft geprotesteerd tegen de vestiging van het Marnix College op het terrein van de Hooge Paasberg

De samenstelling van het bestuur op 31 december 1992:

Voorzitter: mevr. H.A. Blaauw-
de Wit

Vice voorzitter: dhr. ing. G. Boekhoven

Sekretaris: mevr. G.W. Elbertsen-
Wiegeraadt

Penningmeester: dhr. E. Jansen

Leden: mevrouw B.T. Groen, de heer mr. W.H.R. Jager, de heer H.F.M. Klompé, de heer H.B. de Leeuw en mevrouw I. Zwaginga - van der Sluis.

De streekconservator de heer P.B.M. Bolwerk was als adviseur aanwezig bij de bestuursvergaderingen.

In 1992 kon de vereniging 48 nieuwe leden inschrijven en 40 leden hebben onze vereniging verlaten, helaas veelal door overlijden. Het aantal leden is per 31 december 716. Ten opzichte van 1991 slechts een toename van 8 leden. Een positief punt is dat de gemiddelde leeftijd van de leden gedaald is.

Historisch Museum Ede

Het aantal bezoekers van het Historisch Museum Ede bedroeg 3875. Een stijging

van 1075 personen ten opzichte van 1991. Veel scholieren hebben in klasseverband de weg naar het museum gevonden. Tentoonstellingen: beiaarden, Roodkapje, bouwstijlen in Gelderland, fotoclub Anders, de Anbo en origami.

Bij de "oude" vrijwilligers is weinig tot geen verloop en voor de rondleidingen hebben zich enkele nieuwe vrijwilligers gemeld. Ook dit jaar is buitengewoon plezierig gewerkt onder de bezielende leiding van mevrouw B.T. Groen.

Al het schoonmaakwerk in het museum wordt verricht door een medewerker die door Permar bij de vereniging gedetacheerd is.

De werkgroep geschiedenis zal in 1993 publiceren in de Zandloper. De werkgroep publiciteit heeft onder andere een museumfolder ontworpen. De horeca-ondernemers van het Museumplein hebben de folder bekostigd.

Ook dit jaar geen excursie, maar inplaats daarvan hebben we ons gericht op plaatselijke activiteiten. De archeologische monumenten en het centrum van Ede kregen onze aandacht.

De Zandloper is verder gemoderniseerd en de oplage is vergroot. De extra Zandlopers worden verspreid in telkens een andere wijk van Ede.

Tot slot kan worden geconstateerd dat de onderlinge samenwerking en verhouding tussen leden, bestuur en vrijwilligers uitstekend is te noemen. Het gezamenlijk doel is het behouden en zonodig vastleggen van de cultuurhistorie van Ede.

De werkgroep Kadastrale Atlas Gelderland werkt momenteel aan de atlas van Ede en de Vereniging Oud Ede zal medewerking verlenen. Het contact met en de medewerking van de gemeente Ede is optimaal. Wij danken Akzo Ede, Delacre en de gemeente Ede voor de steun die we ook dit jaar mochten ondervinden.

VERSLAG JAARVERGADERING

VERENIGING OUD EDE

Op de vergadering van vorig jaar (23 april) waren 65 leden aanwezig.

1. Opening. De voorzitter de heer F. van Beek heet alle aanwezigen welkom en toont zich zeer verheugd dat de ledenvergadering gehouden kan worden in het Historisch Museum Ede. De renovatie van het gebouw en de herinrichting van het museum hebben enkele jaren in beslag genomen en bijelkaar wel een half miljoen gulden gekost.

Een groot deel van het geld is afkomstig van de gemeente Ede. Voorts hebben we financiële steun ontvangen van de leden, het Edese bedrijfsleven, accountantskantoor Walgemoed, advocatenkantoor Jager, de Akzo, de Nobo (thans Delacre), de Rotaryclub Ede-Hoeke-lum, de buurt Ede-Veldhuizen en diverse particuliere fondsen.

De provincie Gelderland heeft een groot deel van deze inkomsten verdubbeld. Aparte vermelding verdient de oprichting van de stichting Vrienden van de Vereniging Oud Ede. Deze stichting mag de rente-opbrengsten van een aanzienlijk vermogen besteden aan steun aan de Vereniging Oud Ede. De samenwerking met het aannemersbedrijf Willemsen en Elbertsen en het ontwerp bureau Cees Bakker is prima verlopen. Een bijzonder woord van dank gaat naar de zes vrijwilligers die de afgelopen maanden hard hebben gewerkt en die daarmee duizenden guldens voor de vereniging hebben verdiend.

De voorzitter is blij de vergadering te kunnen meedelen dat het college van burgemeester en wethouders het voorstel aan de gemeenteraad heeft gedaan om een part-time leidinggevende functionaris bij het Historisch Museum Ede aan te stellen met ingang van 1 januari 1993. De gemeenteraad beslist in juni

over dit voorstel. Dankzij de huidige redactie is de Zandloper aanzienlijk verbeterd. De vereniging heeft verschillende nieuwe leden kunnen inschrijven. De voorzitter ziet de toekomst met vertrouwen tegemoet.

2. Verslag jaarvergadering 1991: goedgekeurd.

3. Verslag kascommissie. De heren A.J.M. Rooswinkel en E. Westerik dechargeren de penningmeester c.q. het bestuur voor het gevoerde financiële beleid "onder het voorbehoud dat de accountant ook geen opmerkingen heeft".

4. Jaarverslag 1991: goedgekeurd.

5. Verkiezing kascommissie 1993. De vergadering benoemt de heren E. Westerik en J. Smit als leden van de nieuwe kascommissie.

6. Verkiezing bestuursleden.

De voorzitter deelt mee dat hij zich niet beschikbaar heeft willen stellen voor een tweede termijn. Het ziet ernaar uit dat hij de komende jaren nog wel eens afwezig zal zijn en dat is zijns inziens een belemmering voor het goed uitoefenen van de functie. Hij stelt voor mevrouw H.A. Blaauw - de Wit te benoemen als voorzitter.

De vergadering stemt hiermee in.

Vervolgens vertelt de heer Van Beek dat ook de penningmeester te kennen heeft gegeven uit het bestuur te willen treden. De statuten schrijven voor dat het bestuur "uit zijn midden" een penningmeester kiest, maar na verkregen inlichtingen kan hij meedelen dat de heer E. Jansen bereid is de functie van penningmeester over te nemen.

Ook de heren mr. W.R.H. Jager en

H.F.M. Klompé zijn bereid zitting te nemen in het bestuur.

Zonder hoofdelijke stemming worden de heren Jager, Jansen en Klompé benoemd als bestuurslid. De aftredende bestuursleden worden toegesproken door mevrouw Blaauw. Ze onderstreept de uitstekende samenwerking tussen de scheidende voorzitter en haarzelf. De heer Van Beek was zowel letterlijk als figuurlijk een afstandelijke voorzitter, maar op belangrijke momenten was hij altijd aanwezig. Met het vertrek van de heren Van Beek en Van den Berg wordt de band die vanaf de oprichting van de vereniging in 1924 tot op heden bestaan heeft tussen de SNS Bank (voorheen de Spaarbank voor Ede) en de Vereniging Oud Ede verbroken. Er zijn serieuze pogingen gedaan om een penningmeester te vinden binnen de gelederen van de SNS Bank, maar dat is helaas niet gelukt. We zullen moeten erkennen en aanvaarden dat de Edese samenleving zakelijker is geworden. Spreekster kenschetst de heer Van Beek als een voorzitter die een opgewekte vastberadenheid uitstraalt die altijd heilzaam heeft gewerkt. Ze dankt de heer Van Beek voor zijn werk voor Oud Ede. De scheidende voorzitter ontvangt een VVV bon en mevrouw Van Beek een bos bloemen.

Hierna richt mevrouw Blaauw het woord tot de scheidende penningmeester de heer Van den Berg. Ze memoereert dat deze op financieel moeilijke momenten tijdens de verbouwing en herinrichting zijn toestemming gaf met de woorden: "We zijn eraan begonnen en het móét af". Ze bedankt hem voor het vertrouwen dat ze altijd van hem gekregen heeft. Ook de heer Van den Berg ontvangt een VVV bon en een boeket bloemen.

- 7 Rondvraag. De heer G.A. Ossenkoppele vraagt of het boekje Van boerderij tot boerderij nog in herdruk komt. De heer

Boekhoyen antwoordt dat het bestuur de laatste jaren andere prioriteiten gesteld heeft, maar dat nu weer tijd vrijkomt om te onderzoeken of een herdruk mogelijk is. Er schijnt een lijst te zijn van mensen die nog een boekje willen ontvangen.

De heer E.D. Grootes vraagt of de voorwerpen die hij destijds aan het museum heeft geschonken nog aanwezig zijn. Mevrouw Groen antwoordt dat alles goed opgeborgen is en dat hij maar eens contact met haar moet opnemen.

Mevrouw E. Hendriksen - Hooft vraagt of er niet ergens een potje is voor een geluidsinstallatie. Helaas bestaat zo'n pot niet, maar het bestuur noteert de wens.

Voorts vraagt ze om een foldertje van het museum. Antwoord: Wordt aan gewerkt.

Mevrouw A.M. Meijer - Roos attendeert het bestuur erop dat het jammer is dat het bedrag van f.20,00 al ingevuld is op de acceptgirokaart; het wordt de mensen die iets meer willen geven daarvoor wel moeilijk gemaakt. Het bestuur knoopt deze opmerking goed in het oor. De heer P. Hoekstra geeft een kort overzicht van de werkzaamheden van de werkgroep geschiedenis en hij eindigt met de vraag of geïnteresseerden zich willen aansluiten bij de werkgroep.

Met een welgemeend woord van dank sluit de heer Van Beek het huishoudelijk gedeelte van de jaarvergadering af.

Gevraagd: reprozuil

Het Historisch Museum Ede heeft behoefte aan een reprozuil voor fotografie (t.b.v. het reproduceren van afbeeldingen met gebruikmaking van een camera). Misschien staat ergens een reprozuil die niet meer gebruikt wordt? Graag een telefoontje aan de heer T. Andeweg, 08380-14049.

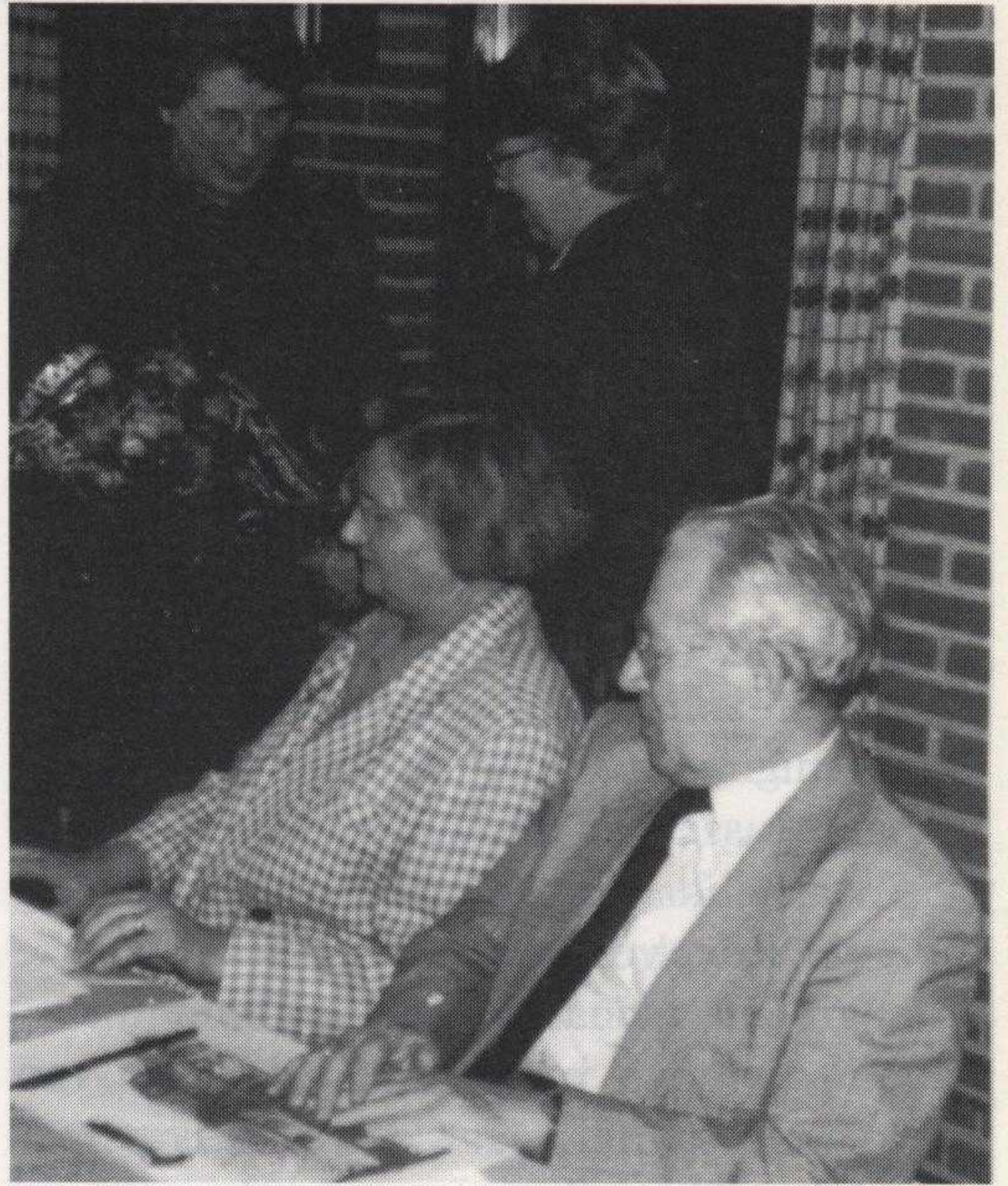
Huldiging mevrouw Groen

't Zal je maar gebeuren dat je een samen-zijn voorbereidt voor de vrijwilligers van museum en vereniging en dan onverwacht zelf in het zonnetje wordt gezet. Dat overkwam mevrouw B.T. Groen. Het programma voor de bijeenkomst in het Pannekoekenrestaurant verliep volkomen anders dan ze zich had voorgesteld. Eigen schuld, dikke bult, hoorden we een van de aanwezigen oordelen. Dan had ze zich in een reeks van jaren maar niet zo verdienstelijk moeten maken.

Want dat heeft ze, aldus getuigde in een warme toespraak de voorzitter van de Vereniging Oud Ede, mevrouw H.A. Blaauw-de Wit. Na een wat aarzelend begin bleek mevrouw Groen bereid tijdelijk de leiding van het museum op zich te nemen. Dat zou zo'n twintig uur per week vergen, maar men had al gauw door dat het aantal lang niet toereikend was voor de taakstelling in een groeiend instituut. Het belangrijkste was, aldus de voorzitter, dat er metterdaad leiding werd gegeven. Mevrouw Groen "regeerde" krachtdadig, ze wilde "geen spul". Het museum kreeg mede door de aanpak van Mevrouw Groen een definitieve vorm en ook de bibliotheek genoot de vereiste zorg.

Dat het gemeentebestuur besloot tot het verstrekken van subsidie voor een leidinggevende functionaris, zag mevrouw Blaauw als een erkenning voor hetgeen de vrijwilligers onder aanvoering van mevrouw Groen hebben gepresteerd. Hoewel de te benoemen functionaris in een gespreid bedje komt, blijft er veel te doen. De voorzitter bood mevrouw Groen een "oorkonde" aan, alsmede een envelop met inhoud. Namens de vrijwilligers overhandigde mevrouw Postma een fraai boekje.

Tussen pannekoek en koffie verscheen wethouder G. van Soest. Ook hij wilde kennelijk getuigen van zijn erkentelijkheid voor de activiteit die de vrijwilligers en zeer in het bijzonder "super-vrijwilliger" Groen

Mevrouw Postma (staande rechts) bood bloemen aan. Vooraan zittend voorzitter mevr. Blaauw en penningmeester Jansen.

voor het museum hebben ontwikkeld. Mevrouw Groen had de gave coördinerend, stimulerend en initiërend te werk te gaan. Na haar pensionering als directeur van de Openbare Leeszaal en Bibliotheek zag ze in de museumleiding gewoon een nieuwe taak. Het team vrijwilligers heeft mede door toedoen van mevrouw Groen heel veel geld verdiend voor de Edese gemeenschap. De dankbaarheid van het gemeentebestuur op dat punt bracht de wethouder tot uiting door de aanbidding aan mevrouw Groen van een boekwerk. Aan het eind van de geslaagde bijeenkomst was er het dankwoord van mevrouw Groen: "Ik ben gewoon verbaasd. Ik heb dit samenzijn georganiseerd, maar niet zò. Ik dank allen voor de medewerking die ik de afgelopen jaren heb ondervonden. Alleen doe je niets, 't was goed een grote schare andere vrijwilligers om me heen te hebben".

Molens in de gemeente Ede

Als je naar het station Ede-Wageningen gaat, dan zie je hem aan je rechterhand staan: De Keetmolen. Op de baard staat te lezen: De Keet anno 1750. De naam wijst nou niet direct op een molen. In Ede wel. Tijdens de aanleg van de spoorlijn Arnhem-Utrecht en Ede-Barneveld stond er een houten keet, die door de spoorwegarbeiders gebruikt werd, vlak bij de plaats waar de molen zou verrijzen. Vandaar de naam. Het jaar 1750 is ook vreemd, want de geschiedenis van de molen begint pas ruim honderd jaar later.

In 1855 vroeg Cornelis van de Craats een vergunning aan bij B en W van Ede om een "windkoorn, run- en cementmolen" te mogen bouwen op de Maanderheide. Deze molen kwam er echter niet. In 1857 kreeg Van de Craats een vergunning voor een koren, olie- en pelmolen. De plannen waren dus gewijzigd. De buurt Maanen verkocht aan Van de Craats een stuk grond. De prijs was niet erg hoog, want het gedeelte langs de Stationsweg was toen nog heide en stuifzand. De molen werd gebouwd, vermoedelijk een stellingmolen, en het molenaarshuis kwam er tegenaan te staan. Een lang en werkzaam leven was deze molen niet beschoren, want op woensdag 12 juli 1865, om half zes 's morgens sloeg de bliksem in en de molen brandde af. Na de brand verrees de huidige achtkante stenen beltmolen met een vlucht van 24 meter. In 1866 was de molen bedrijfsklaar.

Dan wordt het een hele tijd stil rond de Keetmolen. We schrijven de beruchte datum 17 september 1944. Overal in de omgeving wordt gebombardeerd. De Katholieke Kerk en de Sint-Barbarastichting die pal naast de molen lagen werden geheel verwoest. De molen bleef wonderwel ongedeerd. In de vijftiger en zestiger jaren begon het verval en dat was goed

zichtbaar. In augustus 1971 werd de gemeente Ede eigenaar.

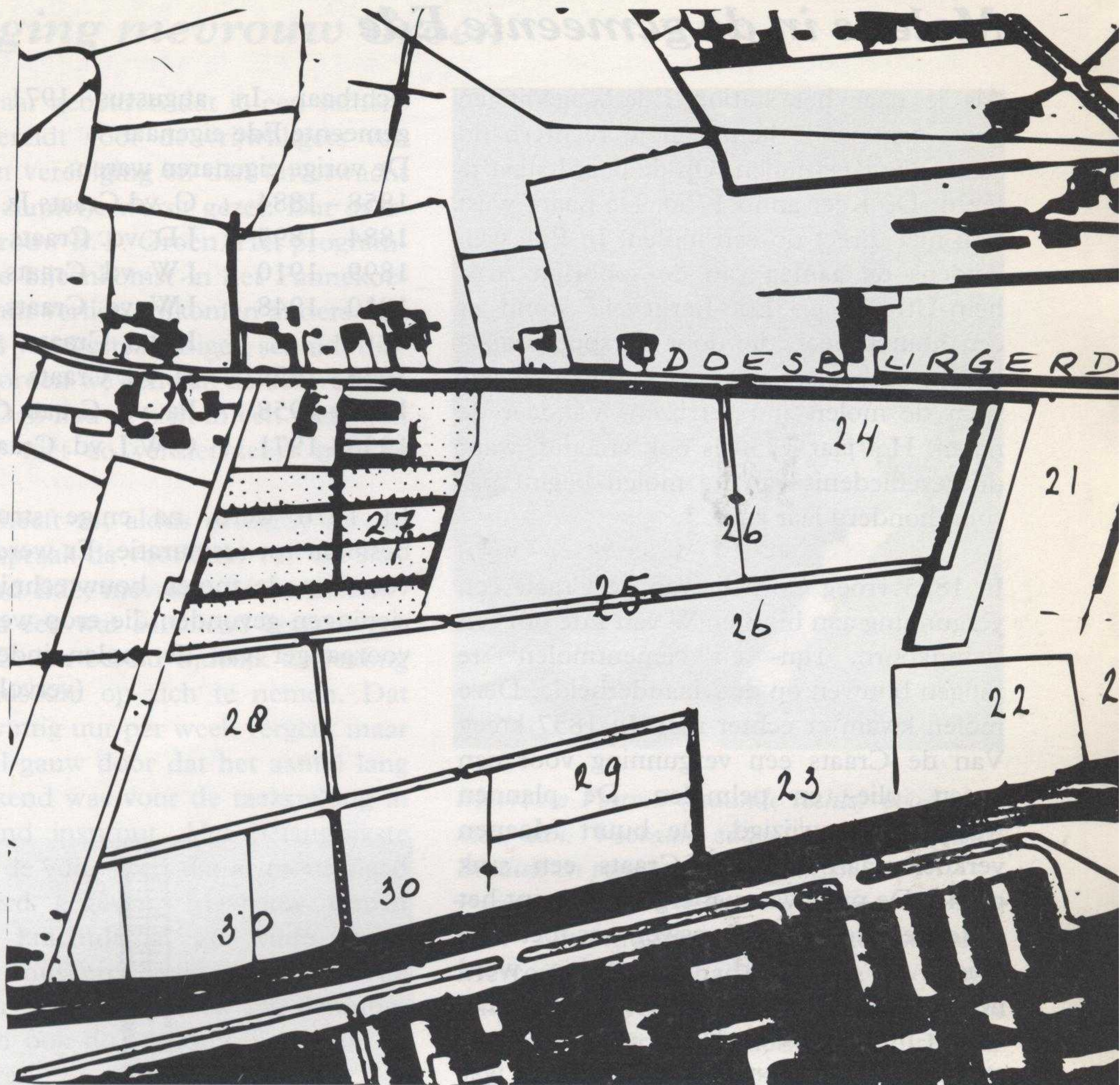
De vorige eigenaren waren:

1858 - 1884	: C. vd Craats Jz.
1884 - 1899	: J.D. vd. Craats
1899 - 1910	: J.W. vd. Craats
1910 - 1948	: J.W. vd. Craats H. vd. Craats
1948 - 1950	: H. vd. Craats
1950 - 1958	: Fa. vd. Craats C.V.
1958 - 1971	: C.W.J. vd. Craats

In 1976 werd, na enige strubbelingen, besloten tot restauratie. Er werden aan de voet van de molen bouwtechnische voorzieningen gevonden die erop wezen dat de voorganger van de molen inderdaad een
(vervolg: pag. 14)

EDE, Molen

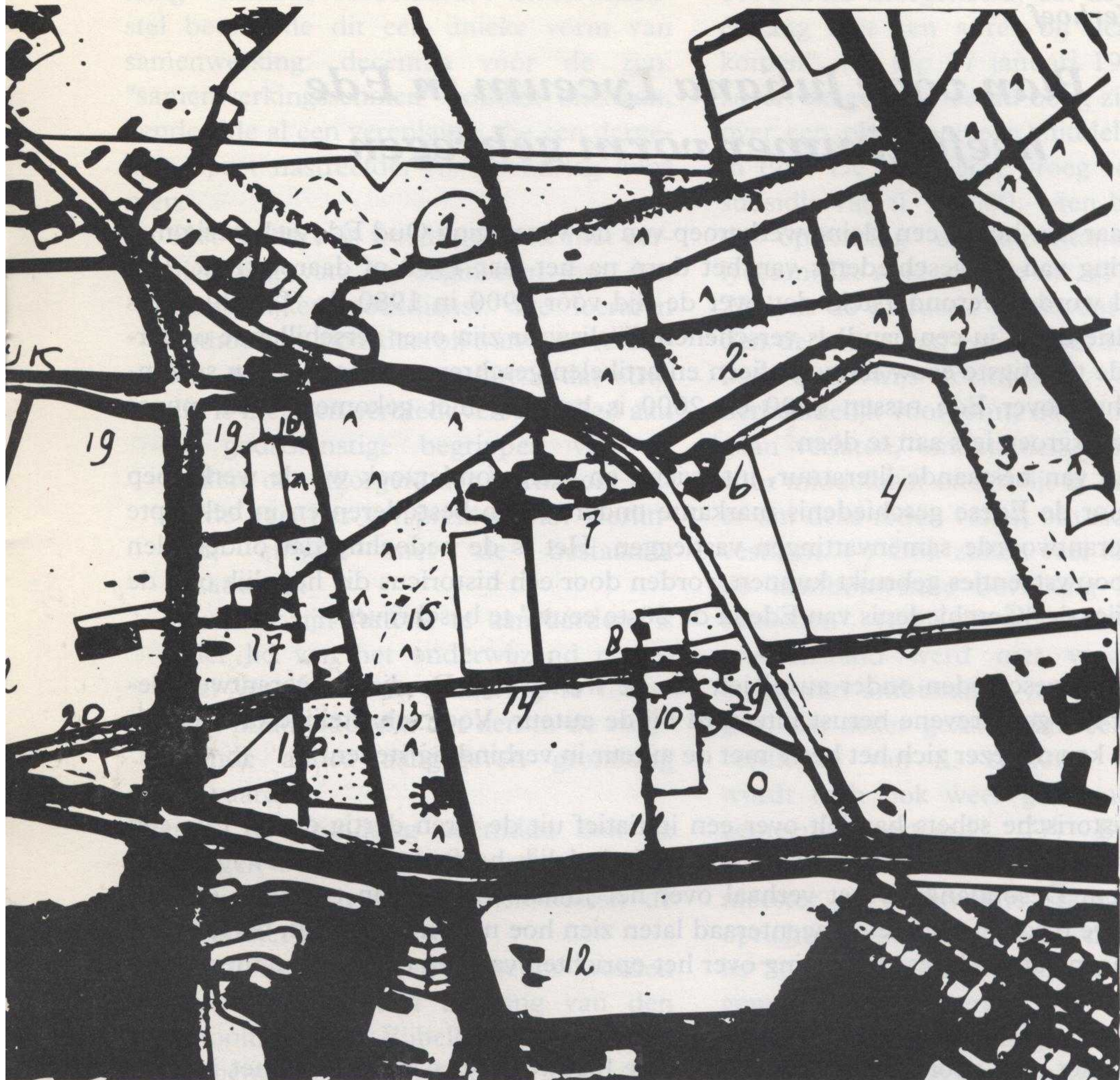
Oude veldnamen van Kernhem

Het leek me een goede gedachte alle oude veldnamen van het landgoed Kernhem aan dit geduldige papier toe te vertrouwen. Het zou naar mijn mening erg te betreuren zijn als alle namen in de vergetelheid raken. Die kans bestaat met name voor de nummers 19 en volgende, omdat we nu praten over het toekomstig uitbreidingsplan. De geïnteresseerde lezer kan op het kaartje de nummering volgen.

Welnu, nr 1 is Pannenhuis, de naam van een eeuwenoude boerderij, waarover meer

te lezen viel in de Zandloper van juni 1980. Nr 2 zijn de Kernhemerveldjes (Zandloper december 1991) Nr 3 is de Wildwal (Zandloper september 1986). Nr 4 is de Eng. Nr 5 is de Doolhoflaan (Zandloper september 1982). Nr 6 is boerderij Engelenhove. Nr 7 is boerderij Bouwhuis, vroeger Bouwhof genaamd (was de voorraadschuur voor Kernhem).

We gaan nu naar resp. de nummers 8 (Zwarte Schuur), 9 (Huize Kernhem) en 10 (het koetshuis). Aan nr 11, Rode Allee

of Bloedallee, zou volgens de overlevering zwaar gevochten zijn (omstreeks de tijd van Napoleon) met kozakken die bij de boerderij Slijpkruik gelegerd waren. Over deze boerderij (nr 12) bevatte de Zandloper van maart 1990 uitvoerige informatie.

We gaan verder met nr 13 (Viskom), 14 (Kernhemmerlaan), 15 (Hananburg), 16 (Heetkamp), 17 (boerderij Kalverkamp), 18 (Dijkhofje), 19 (Dijkkamp), 20 (Veen-selaan), 21 (Haverkamp), 22 (Tiendvrije land), 23 (Lijsterbosje), 24 (Keuterhoef),

25 Goddeloze wal (eeuwenoude naam!) die omringd werd door nr 26: Ruwe veld. We gaan naar 27: Dennenkamp (waar men hoogstwaarschijnlijk heeft getracht een dennenbos aan te planten dat al vroeg gekapt is). Nr 28 is De Fluit, nr 29 Schapendriest en nr 30 Pollekampjes.

G.A. Ossenkoppele.

bouwers onder". (11) Een ander principieel geluid kwam van de heer Van Tongeren (SDAP): "Op initiatief van den Burgemeester is de oprichtingsvergadering uitgeschreven, waarvoor alleen eenige Christelijke mensen en eenige Vrijheidsbonders werden uitgenodigd. Afgevaardigden van de arbeiderspartijen achtte men blijkbaar niet noodig. Er is niet nagekomen, wat vroeger is beloofd, n.l. dat alle richtingen in het Bestuur vertegenwoordigd zouden zijn". (12) Hij wil: "Medezeggenschap. Ook vertegenwoordigers van de arbeiders dienen er in het Bestuur zitting te hebben". (13)

In verband met de toegezegde subsidie besloot de raad de begroting van het Juliana-Lyceum aan de goedkeuring van de raad te onderwerpen en het bestuur van de school met twee door en uit de raad te benoemen leden uit te breiden. (14)

Poppenkast....

Ook de weekopeningen en -sluitingen vormden onderwerp van bespreking. Raadslid Van der Deure (ARP) meende, dat deze "natuurlijk door den Rector moeten worden gedaan. Wil deze bepaling voor de leden der Rechtsche Raadsclub eenige betekenis hebben, dan is het noodig, dat de Rector (-) van orthodox-protestantse richting zal moeten zijn". (15) De heer Kroon (Vrijz.Dem.) was het hier niet mee eens; hij vond, "dat het zoo helemaal een poppenkast wordt. Het is net een melkzaak, waarin de melkboer probeert, hoeveel water er wel bij de melk kan". (16) Het voorstel van de heer Van der Deure werd echter aangenomen met 16 tegen 3 stemmen; onder de tegenstemmers bevond zich de heer Kroon: hij stemde tegen, "omdat hij er niets voor voelt melkboer te zijn". (17) Ondanks de goedkeuring door de gemeenteraad verdwenen de plannen vanwege een te gering leerlingenaanbod voor enkele jaren naar de achtergrond.

Tezelfdertijd werd elders een ander plan gelanceerd. Twee docenten van de h.b.s. aan het Roelof Hartplein in Amsterdam

wilden in Ede een particuliere school voor gymnasium en h.b.s. oprichten, waar het onderwijs op "neutrale" wijze gegeven zou worden. Aan dit instituut zou een internaat voor jongens aan de Julianalaan worden verbonden. (18) Beide plannen werden min of meer verenigd en als voorstel tot het "verleenen van medewerking inzake de oprichting van een lyceum" door B.& W. in mei 1935 in de gemeenteraad gebracht. Uit de discussies in de raad blijkt dat de SGP onoverkomelijke bezwaren had. Dhr. De Koning (SGP) wilde een school "waar geleerd wordt, overeenkomstig de Heilige Schrift". (19) Dhr. Van de Bospoort (SGP) sloot hierbij aan: "Men voegt hier twee groepen bijelkaar die niet bijelkaar passen. Dat moet op den duur strijd geven". (20) Dhr. Pereboom (ARP) antwoordde hierop: "Wanneer Christen-ouders hun kinderen naar dit lyceum zenden, dan handelen zij niet in strijd met de doopbelofte. Het is wel geen ideale oplossing voor de voorstanders van het Christelijk onderwijs, maar het is het eenigste middel om iets te bereiken". (21)

Raadslid Bouman (Onafh.) gaf blijk van bijzonder helder inzicht en profetische gaven, toen hij opmerkte: "Als ieder bevredigd zou moeten worden, dan zouden hier wel drie lycea moeten verrijzen". (22) Een halve eeuw later was het zover: naast het Marnix College, opgericht in 1937, ontstonden achtereenvolgens in 1960 het protestants-christelijk Streeklyceum en in 1986 de openbare Pallas Athene-scholen-gemeenschap.

Crisistijd

Ook de economische malaise van de dertiger jaren heeft bij de beraadslagingen een rol gespeeld. "Het is nu geen tijd om een subsidie te verleen", aldus dhr. De Koning. Bovendien vond deze spreker "de inrichting geheel in het belang van de gegoede mensen". (23) Volgens een andere spreker verlieten door het ontbreken van middelbaar onderwijs juist de gegoede mensen met grote gezinnen de

gemeente. Dhr. Van Hunnik (SDAP) zag een lyceum daarom als "een levensbelang (-) voor de neringdoenden". (24) Daar sloot dhr. Peereboom zich bij aan: "Het is een middel om de Gemeente uit het moeras te helpen". (25) Ook dhr. Bekaar (SDAP) had hier oog voor: "Door het stichten van een lyceum kunnen we hier kapitaalkrachtige mensen krijgen". Dezelfde afgevaardigde merkte echter op dat "de arbeiders bij een lyceum niet zoo veel belang hebben". Toch zou de SDAP het plan steunen, "wanneer de Raad nu een uitspraak doet inzake de mogelijkheid om het lyceum gratis te doen bezoeken door begaafde onvermogenen leerlingen". (26) De laatste suggestie werd door de burgemeester echter op termijn gesteld: "later kan beslist worden over het kosteloos volgen van de lessen door geniale onvermogenen". (27)

De raad besloot ten behoeve van het te vestigen Juliana-Lyceum een subsidie te verlenen van f 200.-- per in de gemeente Ede woonachtige leerling tot ten hoogste f 15.000.-- per jaar, onder voorwaarde dat de jaarlijkse begroting van de school door de gemeenteraad zou worden goedgekeurd. Tevens werden twee vertegenwoordigers van de gemeente in het bestuur van het lyceum gekozen. (28)

Hoe voortvarend de Edese gemeenteraad in deze ook te werk mocht zijn gegaan, Gedeputeerde Staten en de minister van Onderwijs dachten er anders over. Zij verklaarden zich tegen de subsidiëring van het

lyceum, omdat de financiële toestand van de gemeente Ede naar hun oordeel "niet gedooft dat gelden beschikbaar komen voor een instelling waarvan de levensvatbaarheid niet vaststaat". (29)

Zeker wat dit laatste betreft, kan men Gedeputeerde Staten en de minister geen ongelijk geven: het aantal aanmeldigen voor het lyceum bedroeg 25 en het Roelof Hart-instituut telde 1 leerling. (30)

Bang bestuur

Dat zeker de burgemeester het graag anders had gezien, is niet zo verwonderlijk. Op zijn initiatief had zich indertijd het comité gevormd, dat Ede met een school voor middelbaar onderwijs had moeten verblijden. In de raadsvergadering van september 1935 verweet de burgemeester het bestuur van de lyceumvereniging, dat het niet met de school was begonnen. Men had dan overeenkomstig een besluit uit 1926 f. 60.-- subsidie per leerling gekregen. "Bij de opening van de Heideweek is gezegd: die niet waagt, overwint niet. Met meer moed en vertrouwen was het gelukt. Het tekort van f. 500.-- was ongetwijfeld aangezuiverd". (31)

De heer Van Hunnik sloot zich hierbij aan: "De vorige week is hier feest gevierd en toen zijn er duizenden guldens kapot geslagen. Men had ook voor het Lyceum wel een bedrag bij elkaar kunnen krijgen". (32)

De rector en andere leraren waren zelfs
(verder: volgende pagina)

Archeologische werkgemeenschap

De afdeling Zuid-Veluwe van de Archeologische Werkgemeenschap voor Nederland (secr.: 085-643080) heeft de volgende lezingen op het programma:

Op 14 april spreekt drs R.M. van Dieren-donck over opgravingen in het Valkenburg-marktveld (sporen van militair en civiel gebruik in de Romeinse tijd). De heer R.W. Brandt houdt op 19 mei een inleiding over moderne ontwikkelingen in de

Nederlandse archeologie. De lezingen zijn in het cultureel centrum De Coehoorn te Arnhem en beginnen om kwart voor acht; toegang een rijksdaalder.

Alvast wordt meegedeeld dat de traditionele schervenavond plaats heeft op 2 juni; dan is een ieder welkom in de dependance van het Gemeentemuseum Arnhem. Meegebrachte scherven, stenen, botten en andere curiosa worden daar besproken.

bereid om voor een laag of in het geheel geen salaris te werken. Maar het bestuur kon niet voor de geraamde kosten garant staan en waagde de sprong niet.

Een gebrek aan durf bij het bestuur, maar ook een gebrek aan interesse bij de Edese bevolking en de bezuinigingen als gevolg van de economische crisis hebben er voor gezorgd, dat de plannen voor een Juliana-Lyceum nimmer werkelijkheid zijn geworden.

- (1) - Marnix College 40 jaar. Gedenkboek, 1977, 7.
- (2) - Verslag raadsvergadering Ede, 6 dec. 1926, no.6, 703
- (3) - idem, 27 jan. 1931, no.V.5, 100. Deze grondslag en bepalingen met betrekking tot weekopeningen en -sluitingen en godsdienstonderwijs zijn later in enigszins gewijzigde vorm gebruikt bij de samenstelling van de statuten van het Marnix College.
- (4) - Verslag raadsvergadering Ede, 19 sept. 1930, 486.
- (5) - idem, 27 jan. 1931, V.5, 111
- (6) - ibidem, 103.
- (7) - ibidem, 106.
- (8) - ibidem, 107.
- (9) - ibidem, 103.
- (10)- ibidem, 105.
- (11)- ibidem, 107.
- (12)- ibidem, 104.
- (13)- ibidem, 109.
- (14)- ibidem, 110.
- (15)- ibidem, 105.
- (16)- ibidem, 111.
- (17)- ibidem, 111.
- (18)- Marnix College 25 jaar, gedenkboek, 1962, 4.
- (19)- Verslag gemeenteraadsvergadering Ede, 10 mei 1935, 53.
- (20)- ibidem, 53.
- (21) - ibidem, 53.
- (22)- ibidem, 53.
- (23)- ibidem, 52.
- (24)- ibidem, 52.
- (25)- ibidem, 53.
- (26)- ibidem, 52.
- (27)- ibidem, 53.
- (28)- ibidem, 54.

(29)- idem, 3 september 1935, 94 e.v.

(30)- ibidem, 94 e.v.

(31)- ibidem, 94 e.v.

(32)- ibidem, 94 e.v.

Bericht werkgroep

De Werkgroep Geschiedenis Ede heeft het voornemen gereedgekomen teksten toe te zenden aan die lezers van De Zandloper waarvan ze verwacht dat deze daarover kritische opmerkingen kunnen en willen maken. Als 'n eerste aanzet nodigt de werkgroep alle lezers uit te reageren op het thans geplaatste artikel over het Juliana Lyceum. Door het inschakelen van lezers krijgt de geschiedschrijving een breder draagvlak en sluit ze bovendien aan bij de doelstellingen van de Vereniging Oud Ede. Degenen die mee willen doen aan de activiteiten van de werkgroep zijn van harte welkom. Voor een studie over ouderen in de gemeente Ede is de groep onlangs heel aardig versterkt. Wie volgen?

W. Onderstal

De keetmolen (slot van pag. 7)

stellingmolen geweest is. Tevens werd de oude pelinstallatie teruggevonden, welke men gewoon onder de vloer had laten verdwijnen. Molenvrienden waren heel gelukkig met de restauratie. Deze blijheid duurde tot 1990. Toen werd besloten dat er tussen de molen en het NS-station een appartementencomplex gebouwd mocht worden op de plaats waar vroeger hotel De Witte Hinde gestaan had. Protesten alom, maar niets hielp. Deze hoogbouw neemt de wind weg en een molen zonder wind kan niet draaien. De gemeente Ede had in de loop der jaren al een twijfelachtige reputatie opgebouwd wat betreft haar monumenten en dit was een nieuw bewijs. De Keetmolen staat er mooi onderhouden bij, maar is wel vleugellam.

J.W.T.

En na Bolwerk komt List ...

De redactie van de Zandloper heeft zuinig de afsluiting van deze editie bewaard voor een andere afsluiting, die van de heer P.B.M. Bolwerk. Een functie-beëindiging die meteen overging in een functie-aanvaarding. Van drs D.J. List namelijk, de officieel per 15 februari nieuwbenoemde streekconservator. Ten overstaan van bestuursleden van de musea en oudheidkamers in deze gemeente en in aanwezigheid van burgemeester mr W. Blanken had de "wisseling van de wacht" plaats op vrijdag 26 februari in het Historisch Museum Ede. Voorzitter mevr. H.A. Blaauw-De Wit van de Vereniging Oud Ede roemde in haar speech de heer Piet Bolwerk als een harde werker die letterlijk de handen uit de mouwen stak, altijd goed gehumeurd was en zijn brede ervaring in dienst van de musea in de gemeente Ede stelde. Als iemand die bovendien erg gewaardeerd werd om zijn heldere manier van praten en om zijn doelgerichte, praktische aanpak van zaken. De afgelopen vier jaar zijn de onderlinge verhoudingen tussen de musea hier sterk verbeterd, het wantrouwen smolt weg. Ook dat moet als een verdienste van Bolwerk beschouwd worden. Van groot belang tenslotte was ook de manier waarop hij de museale belangen bij het gemeentebestuur verdedigde. Als cadeau van de oudheidkundige verenigingen bood mevrouw Blaauw een schitterende uitgave van Sierk Schröder aan. Mevrouw Bolwerk werd met bloemen bij deze hulding betrokken.

De heer Bolwerk zei zich te realiseren intussen al 41 jaar in 't "museumvak" te zitten. Hij is in Paramaribo begonnen, werkte hier bij het Oud-Gelders Depot, kreeg de leiding van het Tegelmuseum en werd daarna tevens streekconservator. Bij het vele werk dat grote groepen amateurs voor musea hebben verricht werd beroepsmatige begeleiding steeds meer nodig. Dat neemt niet weg dat Bolwerk de grootste bewonde-

ring blijft houden voor hetgeen vrijwilligers tot stand hebben gebracht. De heer Bolwerk zei z'n werk met erg veel plezier te hebben gedaan, dankte voor de prettige samenwerking en betuigde voorts zijn dank aan de gemeente "die de afgelopen vier jaar alle verbeteringen mogelijk heeft gemaakt". De nieuwe conservator, de kunsthistoricus List (foto), heeft een ruime ervaring opgebouwd op het gebied van onderwijs en musea. Hij heeft in het Museum Scheveningen gewerkt, was assistent collectiebeheer bij het Legermuseum in Delft en o.m. ook docent bij de Leidsche Onderwijs Instellingen. Drs List is 32 jaar. Enthousiast is hij al begonnen met zijn beide vijftig-procent functies. Wat de directie van het Historisch Museum aangaat, wordt hij grondig ingewerkt door mevrouw Groen.

Die mooie, oude hoekjes ...

... jazeker, ze zijn er nog in Ede. Ga maar eens kijken naar de Trapakkers waar de Edenaar Jan Wessels deze geslaagde tekening van maakte. Hij zou mèt een ieder willen uitroepen: bewaar ze toch voor later, die kostelijke plekken. Welnu, dat is nu precies waar de Vereniging Oud Ede op uit is. Veel onderzoeken en het goede behouden. Ter ondersteuning van die nobele activiteit mag u best enig gewicht in de schaal werpen: twee tientjes contributie voor een heel jaar

Nieuw lid van de Vereniging Oud Ede:

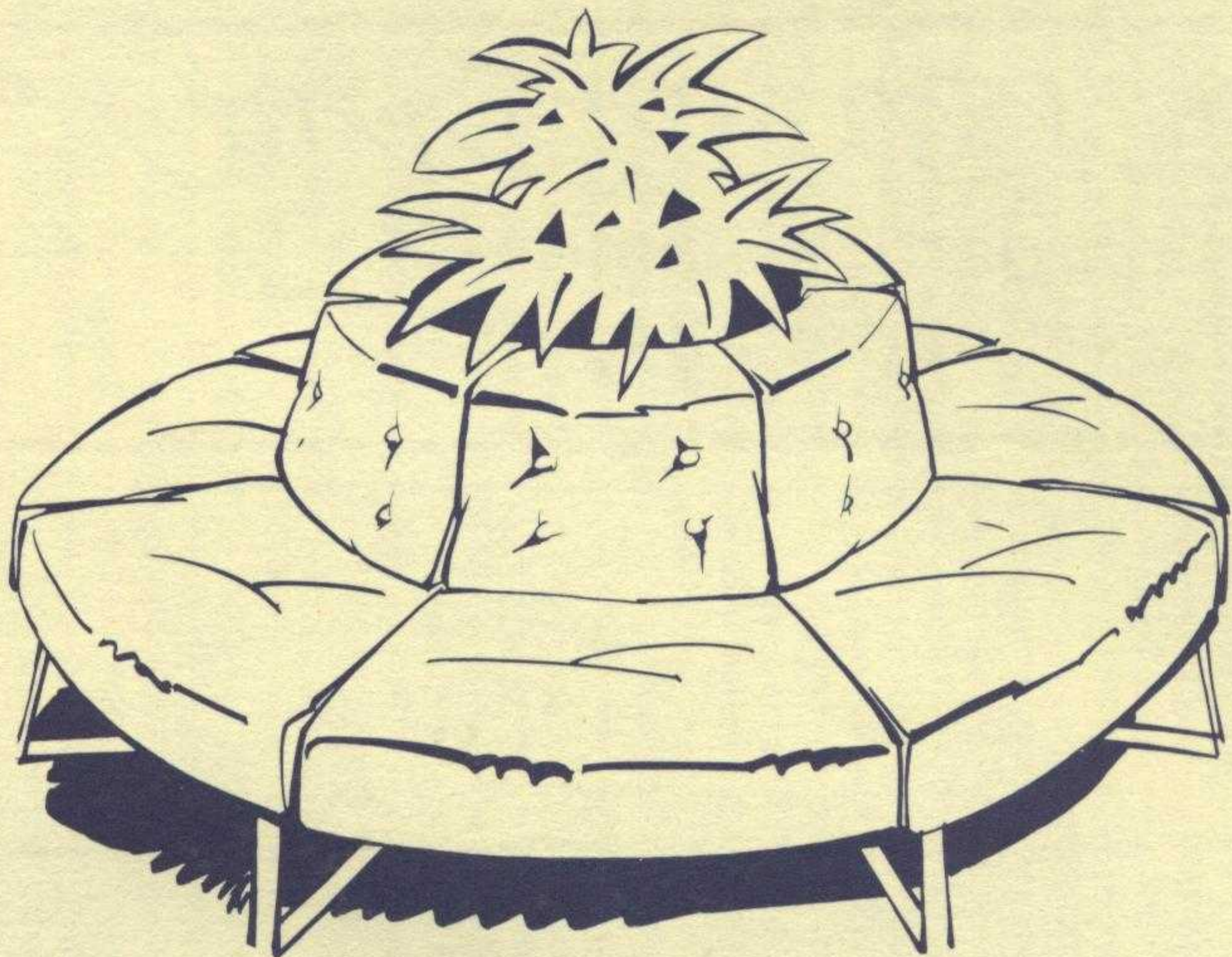
Naam en voorletters (hr/mevr.):

Adres:

Postcode/Plaats:

Geschenk-lidmaatschap opgegeven door:

U zoekt een bank die all-round is.

**Wij zorgen dat u goed zit
met al uw geldzaken.**

Voor elke spaarvorm, verzekering, lening of hypotheek bent u bij de SNS bank aan het goede adres. Maar we bieden u nog veel meer. Bij ons treft u deskundige mensen die u snel helpen. Bovendien kunt u als Privérekeninghouder van de SNS bank gebruik maken van de geldautomaat, waarmee u dag en nacht contant geld kunt opnemen. Geïnteresseerd?

Op onze kantoren vertellen wij u er graag meer over.

SNS bank

Net als veel oude Edenaren moesten wij onze stek verlaten. Ons nieuwe pand werd moderner maar de ouderwetse kwaliteit blijft. Kom geheel vrijblijvend naar ons ruime assortiment bloemen en planten kijken.

Kwekerij A. van der Meijden

Schaapsweg 80
Ede 15615

hartveroverend

Uw hele nieuwe garderobe samenstellen in één zaak. Omdat alles er is en... alles perfekt is!

VAN DE WEERD
LADY

grotestraat - ede

sinds 1939

Kalverkampweg 3
6718 WJ Ede
Tel: 13835

A. J. Houtman

Tuinplanten
Tegels
Grond

Bielzen
Graszoden
Hout - enz.

OOK TUINAANLEG EN RENOVATIE

**Geen project
of kantoor
is ons te groot!
En geen winkel
te klein!**

Ook dit project,
Historisch Museum Ede
is verzorgd door:

VD VAN DIJK B.V.

INTERIEUR
VERZORGING

ZANDLAAN 16 - 6717 LP EDE
TELEFOON 08380 - 32359